

**Univerzitet u Beogradu
Rudarsko-Geološki fakultet**

DEPARTMAN ZA HIDROGEOLOGIJU

**UPUTSTVO ZA IZRADU ZAVRŠNIH
RADOVA NA OSNOVNIM I MASTER
AKADEMSKIM STUDIJAMA**

Beograd, 2013.

Na osnovu zaključaka sa sednice Departmana za hidrogeologiju od 05.09.2013. godine, napravljeno je „Uputstvo za izradu završnih radova na osnovnim i master akademskim studijama“.

Studenti četvrte godine Osnovnih akademskih studija i prve godine Master akademskih studija školovanja dobijaće „Uputstvo za izradu završnih radova na osnovnim i master akademskim studijama“, kako bi se upoznali sa načinom izrade završnih radova, koji podrazumeva: pravila citiranja i parafraziranja, pravila referenciranja, izrade spiska literature, obeležavanje tabela i slika...

Cilj primene „Uputstva za izradu završnih radova na osnovnim i master akademskim studijama“ je podizanje kvaliteta izrade završnih radova na Departmanu za hidrogeologiju u oblasti postojećih naučnih normi.

„Uputstvo za izradu završnih radova na osnovnim i master akademskim studijama“ studenti će moći da pogledaju i na internet sajtu Departmana za hidrogeologiju www.rgf.bg.ac.rs/dhg

<http://www.rgf.bg.ac.rs/dhg>

UPUTSTVO ZA PRAVILNO PISANJE ZAVRŠNIH RADOVA

Pravilno pisanje stručnih i naučnih radova osnovna je dužnost svakog inženjera. Kako bi se studentima završnih i master studija što jasnije približila pravila pisanja završnih radova na osnovnim i master studijama, sastavljeno je Uputstvo za pisanje, koje će svaki student morati da poštuje, kako bi uspešno odbranio svoj završni rad.

Uputstva se odnose na citiranje, pisanje parafraza i način pisanja spiska literature i delovi su predavanja iz predmeta Metodologija naučnog rada, odnosno udžbenika "Uvod u naučno-istraživački rad u oblasti hidrogeologije", čiji autor je predmetni profesor Zoran Stevanović. Takođe, u Uputstvu se daju sugestije kako da se pravilno referenciraju tabele i slike.

Citat i parafraza

Tokom pisanja stručnih i naučnih radova, ali i fondovskih dokumenata, javlja se potreba i za iznošenjem mišljenja drugih autora o određenoj temi. Ovo je moguće vršiti 1) citiranjem ili 2) prepričavanjem (parafraziranjem) teksta. Treba istaći da su ova dva postupka povezana sa spiskom literature, posebnim poglavljem na kraju svakog rada, gde se nalaze podaci o citiranom / parafraziranom radu.

CITAT

Citati su korišćeni delovi teksta iz drugih radova u integralnom obliku tj. doslovni prepisi. Nikakve izmene originalnog teksta nisu dozvoljene.

Postoje dva načina na koje se koriste citati u stručnim i naučnim radovima.

1. Način – Citat upotrebom literarnog izvora

Citirani delovi iz tuđeg rada označavaju se navodnicima, pri čemu je moguće izostaviti deo navoda, što treba označiti sa tri tačke (pogledati primer). Na kraju citata vrši se njegovo tzv. referenciranje, tako što se u zagradi navodi prezime autora i godina objavljivanja rada (prezime, godina). Napomena: Samo ukoliko ima više autora sa istim prezimenom, navodi se i prvo slovo imena.

Primer:

U knjizi se navodi da su "Citati korišćeni delovi teksta iz drugih radova u integralnom obliku tj. doslovni prepisi... Citati se po pravilu označavaju navodnicima, a ukoliko se izostavi deo navoda (npr. zbog manjeg značaja) treba ga označiti sa tri tačke.", (Stevanović, 1990).

Referenca na kraju citata upućuje na poglavlje Spisak literature (odnosno, često samo "Literatura"), u kojem obavezno mora biti prikazan citirani rad, kao posebna bibliografska jedinica.

U našoj nauci usvojeno je da se citiranje u tekstu i navođenje bibliografskih jedinica u spisku literature (na kraju rada) vrši prema APA stilu, koji je kroz primere za pojedine vrste stručnih i naučnih radova priložen na kraju ovog uputstva.

2. Način – Citat upotrebom fus-note

Ovo je čest način citiranja u stručnim i naučnim radovima, ali je posebno karakterističan za upotrebu u istorijskim i pravnim naukama.

Tekst koji se citira stavlja se između navodnika, a po završetku navoda stavlja se zvezdica (ili brojna oznaka). Ovde se referenciranje citiranog rada vrši na dnu stranice (u fus-noti), gde zvezdica (ili broj) označava odgovarajući literaturni izvor (pogledati primer u nastavku i na dnu strane). U primeru je dat sadržaj fus-note.

Primer:

Opšte je prihvaćeno da se “kod fus-nota po pravilu stavlja “zvezdica” na kraju navoda (ili više njih kod većeg broja citata na jednoj stranici). U fus-noti se obično daje prezime i ime (ili početno slovo imena) autora, naziv rada (ili skraćeni naziv) i broj stranice u originalu. Druge podatke (izdavač, godina izdanja i sl.) nema potrebe navoditi jer se u celini mogu videti u spisku literature.”¹

(Pogledati kraj ove strane)

PARAFRAZA

Parafraza je prepričavanje određenog dela teksta. Ovde je potrebno što objektivnije i konciznije preneti osnovnu sadržinu koju parafraza obuhvata (znači izdvojiti bitno od nebitnog). Ne koriste se navodnici, ali je pri prepričavanju poželjno naznačavanje literaturnog izvora (autora i originalnog dela), kao kod upotrebe citata (na prvi način pisanja citata).

SPISAK LITERATURE

Na kraju svakog stručnog ili naučnog rada, kao i fondovskih dokumenata, potrebno je navesti literaturne izvore koji su korišćeni pri njihovoj izradi.

Poglavlje “Spisak literature” obavezno treba da sadrži popis svih dokumenata (publikovanih i fondovskih), koji su citirani u radu ili prikazani upotrebom parafraze. Pored ovoga, potrebno je da ovo poglavlje sadrži i druge dokumente korišćene prilikom izrade rada.

Jedan literaturni izvor treba da sadrži:

- Prezime i početno slovo imena autora, (bez navođenja titula: Mr, Dr...),
- Godinu kada je rad publikovan (ili izrađen, za fondovske dokumente),
- Pun naziv korišćenog rada, (bez uporebe znaka navoda),
- Naziv izdavača,
- Broj izdanja (serija, broj sveske),
- Mesto izdanja ili sedište organizacije.

---

¹ Stevanović Z.: “Uvod u naučno-istraživački rad”, str. 14

- Broj strane u originalnom radu, ukoliko je u pitanju npr. knjiga sa više radova (Zbornici radova, Knjiga apstrakta sa simpozijuma, kongresa i sl.). Označava se: pp. (print page).

Ukoliko je rad koautorski (sa više autora), u spisku literature navode se svi autori.

Spisak literature daje se najčešće abecednim ili azbučnim redom. Moguće je da se spisak daje hronološki (po godini izdavanja), zatim po redosledu citiranja u tekstu. Moguće je posebno davanje publikovanih i fondovskih radova. Ranije je bilo uobičajeno dati i redni broj uz rad, što je dozvoljeno i danas.

Na kraju ovog Uputstva, priložen je dodatak u kome je prikazano referenciranje prema APA stilu, prihvaćeno kao način referenciranja u citatima i bibliografiji radova iz oblasti hidrogeologije. U uputstvu su detaljno prikazani primeri primene za različite vrste radova. Treba istaći da ovaj stil pisanja predstavlja mofikovan, opšte prihvaćeni Harvard stil (poznat kao sistem referenciranja "autor-datum", jer se u referenci navodi prezime autora i datum izdavanja rada).

REFERENCIRANJE TABELA I SLIKA

Kod prikaza slika i tabela, takođe treba poštovati određena pravila referenciranja.

Kod slika i većih grafičkih priloga, referenciranje se vrši samo u slučaju da je slika preuzeta od drugog autora ili je grafički prilog izrađen prema podacima drugih autora (pojedinačnog autora ili radne organizacije).

Tekst koji opisuje sliku uvek se nalazi ispod nje i pored broja slike i njenog naziva, sadrži referencu kao kod citata, odnosno prezime i godinu objavljivanja.

Primer:

Slika 2. Izgled karstnog vrela (Petrović, 2013)

Kod većih grafičkih priloga (npr. karte), u donjem delu priloga potrebno je navesti tekst npr.: *prema autorima "Geološkog zavoda Srbije", 2012.*

Pri prikazu tabela, broj i naziv prikazuju se uvek iznad tabele. Ukoliko se u tabeli prikazuju podaci drugih autora ili radnih organizacija, potrebno je označiti izvor podataka, kao kod citata (prezime, godina objavljivanja).

Primer:

Tabela 1. Fizičko-hemijski parametri mereni na vrelu Belosavac sa proticajima (Milanović et al., 2013)

Vrelo	Belosavac						
	Datum	Q(m ³ /s)	pH	T °C	O(mg/l)	Cond (µc/cm)	Turb (NTU)
	14.10.2009	0.259	7.5	9.6	10.1	476	1.49
	24.02.2010	1.087	7.38	9.4	9.78	496	1.28
	06.06.2010	0.614	7.45	9.5	6.05	474	0.47
	15.07.2010	0.475	7.45	9.8	5.46	464	0.74
	01.09.2010	0.320	7.5	9.9	4.42	470	1.15
	15.10.2010	0.178	7.57	10.2	3.43	479	0.5

Primeri citiranja bibliografskih jedinica primenom APA stila citiranja (APA style citation):

Napomena: sve reference se pišu latiničnim pismom

NAVOĐENJE KNJIGE (MONOGRAFIJE), UDŽBENIKA

Prezime, početno slovo imena. (godina). *Naslov*. Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Lyell, 1830-1833)	Lyell, C. (1830-1833). <i>Principles of Geology</i> , 1-3. London: Murray
Dva autora	(Jovanović & Srećković-Batočanin, 2009)	Jovanović, V., & Srećković-Batočanin, D. (2009). <i>Osnovi geologije</i> . Beograd: Zavod za udžbenike.
Više autora	(Grubić et al., 1996)	Grubić, A., Obradović, J., & Vasić, N. (1996). <i>Sedimentologija</i> . Univerzitet u Beogradu: Univerzitet u Beogradu.
Bez autora – ima samo urednika	(Smalley, 1975)	Smalley, I. J. (ed.) (1975). <i>Loess – Lithology and Genesis</i> . Benchmark Papers in Geology, 26. Stroudsburg, USA: Dowden, Hutchinson & Ross Inc.
Bez autora – korporativni autor	(Republički zavod za statistiku, 2009)	Republički zavod za statistiku. (2009). <i>Opštine u Srbiji 2008</i> . Beograd: Republički zavod za statistiku.

POGLAVLJE U KNJIZI

Prezime, inicijal imena. (godina). Naslov poglavlja. U inicijal imena urednika prezime urednika (ur.), *Naslov knjige* (str. prva strana poglavlja – poslednja strana poglavlja). Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Hammer C.U, 1989)	Hammer, C.U. 1989. Dating by physical and chemical seasonal variation and reference horizons. In: H. Oeschger & C.C. Langway (Eds.), <i>The Environmental Record in Glaciers and Ice Sheets</i> (pp. 99-121). Chichester: John Wiley and Sons.

RAD U ČASOPISU

Prezime, inicijal imena. (godina). Naslov. *Naziv časopisa*, Volumen (broj), prva strana članka – poslednja strana članka.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Meier, 1984)	Meier, M. F. (1984). Contribution of small glaciers to global sea level. <i>Science</i> , 226: 1418-1421.
Dva autora	(Shackleton & Opdyke, 1973)	Shackleton, N. J., & Opdyke, N. D. (1973). Oxygen isotope and paleomagnetic stratigraphy of equatorial Pacific core V28-V238: Oxygen isotope temperatures and ice volumes on 10 ⁵ and 10 ⁶ year scale. <i>Quaternary Research</i> , 3, 39-55.
Više autora	(Hodges et al., 2001)	Hodges, K. V., Hurtado, J. M., & Whipple, K. X. (2001). Southward extrusion of Tibetan crust and its effect on Himalayan tectonics. <i>Tectonics</i> , 20, 799-809.

RAD U ŠTAMPI

Prezime, inicijal imena. (in press). Naslov. *Naziv časopisa*, doi broj.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Više autora	(Wenban-Smith et al., In Press)	Wenban-Smith, F.F., Bates M. R., & Jean-Luc Schwenninger J.-J. (In Press). Early Devensian (MIS 5d–5b) occupation at Dartford, southeast England. <i>Journal of Quaternary Science</i> doi: 10.1002/jqs.1447

ČLANAK BEZ AUTORA

Naslov. (godina). *Naziv časopisa*, Volumen (broj), prva strana članka – poslednja strana članka.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Nema autora	(Službeni glasnik RS, 2004)	Odluka o uređivanju određenih devastiranih područja Republike Srbije. (2004). <i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> (Official Gazette of the Republic of Serbia), br. 63/04, 23-26.

SAOPŠTENJE U ZBORNIKU SA NAUČNOG SKUPA

Prezime, inicijal imena. (godina). Naslov rada. In: inicijal imena urednika, prezime urednika (Ed.), *Naslov zbornika* (str. prva strana članka – poslednja strana članka). Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Zelić, 2006)	Zelić, M. (2006). Tectonic history of the Vardar Zone: Constraints from the Kopaonik area (Serbia). In: Lj. Rundić (Ed.), <i>Comptes Rendus des Séances de la Société Serbe de Géologie pour les années 2004 et 2005</i> (pp. 73-80). Belgrade: Serbian Geological Society (in Serbian with English Summary)
Dva autora	(Stevanović & Dokmanović, 2010)	Stevanović, Z., & Dokmanović, P. (2010). State of Art and Perspectives of Hydrogeology in Serbia. In: N. Banjac (Ed.), <i>Proceedings of the 15. Congress of Geologists of Serbia with International Participation</i> (pp. 609-614). Belgrade: Serbian Geological Society (In Serbian with English Abstract)

DISERTACIJE, MAGISTARSKI RADOVI, DIPLOMSKI RADOVI

Prezime, inicijal imena. (godina). *Naslov rada*. Doktorska disertacija u rukopisu (magistarski rad ili diplomski rad u rukopisu), Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Radovanović, 2001)	Radovanović, M. (2001). Uticaj reljefa i atmosfere na diferencijaciju klimata u Srbiji. (Doktorska disertacija u rukopisu) Beograd: Geografski Fakultet, Univerzitet u Beogradu.

IZVORI SA INTERNETA

Sa autorom

Prezime, inicijal imena. (godina). Naslov. Posećeno dan. mesec. godina. Preuzeto sa:
http naslov.

Bez autora

Naslov strane. (Datum). Mesto: Izdavač. Posećeno dan. mesec. Godina. Preuzeto sa:
http naslov.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Gibbard, 2005)	Gibbard, P. H. (2005) <i>Climatostratigraphy</i> . Visited on: 15.11.2010. Retrieved from: <i>http://www.quaternary.stratigraphy.org.uk/about/climatostrat.html</i>
Bez autora	Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association (19. 11. 1999).	Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association (19. 11. 1999). Washington DC: American Psychological Association. Retrieved from: <i>http://www.apa.org/webref.html</i>

Članak iz časopisa sa interneta

Prezime, inicijal imena. (godina). Naslov. *Ime časopisa*, (on line), Volumen, prva strana

– poslednja strana. Ime zbirke Datoteka: ime datoteke Jedinica: broj jedinice – članka (ako ima).

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(Litt, 2007)	Litt, T. (2007). <i>Das Quartär als chronostratigraphische Einheit. E&G – Quaternary Science Journal</i> , 26 (1-2), 3-6. Greifswald, Germany: Geozon Science Media. Retrieved from <i>http://quaternary-science.publiss.net/issues/762</i>

GODIŠNJACI, KNJIGE POPISA

Institucija. (godina). *Naslov*. Mesto. Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Nema autora	(Republički zavod za statistiku, 2003)	Republički zavod za statistiku. (2003). <i>Uporedni pregled boja stanovnika 1948-2002</i> . In: <i>Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002. godini</i> (sv. 9.). Beograd: Republički zavod za statistiku.

KARTE

Sa autorom

Prezime, inicijal imena. (godina). *Naslov*. (Karta). Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Sa autorom	(Urošević, 1973)	Urošević, M. (1973). <i>Geološka karta 1:100 000- list Novi Pazar 4</i> , (Map). Beograd: Savezni geološki zavod.

Bez autora

Institucija. (godina). *Naslov*. (Karta). Mesto: Izdavač.

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Bez autora	(Vojnogeografski institut, 1985)	Vojnogeografski institut. (1985) <i>Topografska karta, 1:50 000, list Novi Pazar 4</i> , (Map). Beograd: Vojnogeografski insitut.

E-MAIL ILI DRUGI VID LIČNE KOMUNIKACIJE

Inicijal imena. Prezime, lična komunikacija (ili e-mail), datum (navodi se samo u tekstu).

Tip reference	Citat u tekstu	Način navođenja u bibliografiji
Jedan autor	(M. Jovanović, personal communication, November 28, 2010)	Nema